איתיביה [א]בבכור נאמר [1]לא תפדה ונמכר הוא במאי עסקינן אילימא בזמן הזה אימא סיפא ואת דמם תזרוק על המזבח בזמן הזה מי איכא מזבח אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי [א] אילימא בבעל מום אימא סיפא ואת דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר [ב] מי חזי להקרבה אלא [ג] לאו בתם וקתני נמכר הוא (אלמא אית [ד] להו לכהן זכייה בגויה) מידי איריא רישא בבעל מום סיפא בתם: מתיב רב משרשיא [א]כהנת [ג]שנתערבה ולדה בולד שפחתה [ה] [א] הגדילו התערובות [ג]משחררין זה את זה ושניהם אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד [ו] על הגורן בכורן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן [ז] במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו דידן נמי מומין בעינן אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים אי אמרת בשלמא אית [ח] להו לכהן זכייה בגויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה [ט] ליתי גזבר ולישקלא לעולם בזמן הזה ודקא קשיא לך מאי שנא דידן [י] ומאי שנא דידהו אנן יהבינן ליה לכהן במומיהו אינהו כיון דאיכא בהו מקצת [יא] כהן מפקע ליה לכהנים: ל"א [ב] [יב] בזמן הזה מאי איריא בכורות דהלין ספיקות אפילו דידן נמי ירעו אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ואי בבעל מום ירעו עד שיסתאבו הא מסואבין וקיימין אלא פשיטא בתמין [יג] ([ד]והכי הוא דלא מזבני) [ג] ודאי לעולם בזמן הזה מאי קשיא לך אפי' דילן נמי ירעו [יד] לא מצינו מדחית ליה לכהן דלא אית כאן ספק כהונה הני ספיקות מדחו לכהן כל חד וחד א"ל לכהן [טו] דאנא כהן ואנא כהן: מיתיבי [ה]ר"ש אומר [2]בהמתה [ו]פרט לבהמת בכור ומעשר שבה [3]שללה פרט לכסף [טז] מעשר שני שבה במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מי איכא עיר הנדחת והתנן[ו] [ג]אין עושין עיר הנדחת אלא בב"ד של שבעים ואחד אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי אי נימא בבעל מום [יז] היינו בהמתה אלא פשיטא בתם ואי אמרת בשלמא אית ליה זכייה בגויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה למה לי [יח] [ז]מבהמה [ד] תיפוק ליה משללה ולא שלל שמים לעולם בבעל מום ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתה [יט] יצאו בכור ומעשר [כ] שאינו בכלל בהמתה דתנן[ח] [ט]כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז [ט](ונשחטין באיטליז) ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנאתן לבעלים [כא] מיתיבי[י] [4]ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות שלמים אבא יוסי בן דוסאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד [כב] במאי עסקינן אילימא בזמן הזה הא דומיא דשלמים קתני אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים ובמאי עסקינן אילימא בבעל מום הא דומיא דשלמים קתני אלא לאו בתם וש"מ אית ליה לכהן זכייה בגויה [כג] אמר

בבכור נאמר לא תפדה. פדיון אין לו שיכנס הפדיון בקדושה והוא יצא לחולין: **אבל נמכר הוא.** [כד] ונאכל בקדושה וזו היא קדושה שלא ישחטנו באיטליז ולא ישקלנו בליטרא: **אימא סיפא.** דקרא דלא תפדה: **רישא.** דקרא בבעל מום להכי דייקינן ונמכר הוא וסופיה דכתיב ואת דמם תזרוק בתם: **בולד שפחתה.** [כה] ואין יודע אי זה כהן ואי זה עבד: **משחררין זה את זה.** כל אחד ואחד כותב אם אני הרב ואתה העבד הרי אתה בן חורין ויהיו מותרים שניהן בבת ישראל: **ושניהם אוכלין בתרומה.** כל זמן שלא שחררו זה את זה דעבד כהן נמי אכיל בתרומה: **וחולקין חלק אחד על הגורן.** כלומר כששניהן ביחד נותנין להן תרומה בבית הגרנות אבל לאחד מהן אין [כו] חולקין עד שיבוא חבירו דשמא זה הוא העבד. וסבירא ליה להאי תנא דאין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דילמא אתי לאסוקיה ליוחסין: **ובכורן.** [כז] של הני תערובות אם נולד בכור בהמה בעדלן ירעה כו' כדמפרש: **מאי שנא דידן מדידהו דידן נמי.** אין לו תקנה עד שיומם. והשתא מאן דקא מותיב לא אסיק אדעתיה סיפא דקתני יאכל במומו לבעלים ואילו דידן הוה יהבינן ליה לכהן במומו ורב נחמן משני לה הכי במסקנא דמילתא: **אלא לאו בזמן המקדש.** ודידן הוה יהבינן לכהן לאקרוביה ואילו דידהו [כח] [כ]זכי להו אע"ג דכהן נמי חייבת בהמתו בבכורה כדאמרינן [כט] בבכורות בפרק שני במשנה (דף יג.) לא נפטרו אלא מפדיון הבן ופטר חמור הני ירעו משום [ל] דבשאר בכורות כהן אינו מפסיד כלום שמקריב הוא עצמו את אימורי בכור ואוכלו אבל הני [ג] דליכא חד [לא] דזר אי הוי יהביה בכורם לאקרוביה תו לא אכלי מיניה דבכור תם בזמן המקדש אינו נאכל לזרים כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נז:) הבכור נאכל לכהנים הלכך ירעה ולכשיסתאב יאכלנו במומו דכל חד וחד אמר לכהן אני כהן ובכור אני אוכלנו דכיון דנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל והכא איסור גזל נמי ליכא דשמא זה כהן וזכה בו והמוציא מחבירו עליו הראייה: **שפיר.** משום הכי יש בידו כח לשהותו ולומר שאני כהן אני וזכיתי בו תחילה ולא אתנו לכהן ואמתין עד שאוכל לאוכלו: **אלא אי אמרת לית ליה.** לכהן זכייה בבכור מחיים אמאי שבקינן ליה לאפקועיה ממזבח ליתי גזבר ולשקליה וליתביה לכהן מעילא דהא אין בו זכייה אלא ממזבח ואילך אלא ודאי אית ליה [לב] זכייה מחיים בבכור תם דהא ודאי בתם קמיירי דקתני ירעו עד שיסתאבו: **לעולם בזמן הזה.** ומשום הכי ירעה דלא חזי להקרבה וזכה בו מחיים [לג] ודידן יהבינן להו לכהנים במומייהו דאע"ג דהומם ומותר לזרים מיהו איסור גזל איכא אבל הנך תערובות ליכא איסור גזל דכל חד אומר אני כהן וזוכה אני בו וממון המוטל בספק הוא והמוציא מחבירו עליו הראייה: **בהמתה.** גבי עיר הנדחת כתיב (דברים יג) ואת בהמתה לפי חרב. בהמתה משמע בהמה דידה שאין לגבוה חלק בה: **פרט לכסף מעשר שני שבה.** ואליבא דמ"ד מעשר שני ממון גבוה הוא (קדושין נג:): **אין עושין עיר הנדחת כו'.** בפ"ק דסנהדרין (טז:) מפרש טעמא: **היינו בהמתה.** דכהן אוכל את הבכור וישראל את המעשר ואין לגבוה חלק בהן: **שפיר.** משום הכי איצטריך קרא למעוטיה דלא [לד] נפיק משללה (דברים יג) ולא שלל שמים[ל] דהאי לאו שלל שמים הוא דזכה כהן בגוויה. ל"א אלא פשיטא בתם [נ] והא ממעט לה מתורת בהמתה אלמא ממונא דכהן הוא ומיפרשא נמי כלישנא קמא דמדאיצטריך למכתב בהמתה ולא נפקא ליה משללה שמע מינה אית ליה לכהן זכייה בגויה מחיים: **לרבות קדשים קלים.** שאם הפקיד שלמים או בכור או מעשר אצל חבירו וכפר ונשבע והודה משלם קרן וחומש וקרבן שבועת הפקדון לפי שהם ממונו וקרינא ביה וכחש בעמיתו (ויקרא ה): **בן עזאי אומר לרבות שלמים.** קאתי דודאי הן ממונו הוא [לה] ולא יכול למוכרו חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום והכי מפרש בפרק ארבעה אבות נזיקין (ב"ק יג.): **לא אמר בן עזאי אלא בבכור.** שהפקיד [לו] (כהן בכורו) אצל אחר וכפר ונשבע [ס](והודה) אבל שלמים [לז] לא היה ממונו הואיל וחיילא עלייהו קדושה שטעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ומעשר נמי לא הואיל ואינו יכול למוכרו והכי מפרש בפרק קמא דנזיקין (ב"ק דף יב:): **הא דומיא דשלמים קתני.** ושלמים בזמן הזה ליכא: [לח] **דאי בבעל מום הא דומיא דשלמים קתני.** ושלמים ודאי שלמים תמימים קא מרבי דממונו הוא דאין כהן מעילה מחיים דכשלמא בבכור גבי כהן איכא לפלוגי בין תם לבעל מום משום דתם איכא למימר לא זכי ביה כהן אלא משלחן גבוה והיינו מהקטרת אימורים ובעל מום דלית ביה הקרבה זכי ליה רחמנא מיד אבל גבי שלמים דישראל ליכא למימר ישראל משלחן גבוה [לט] זכי הלכך לא שנא תמימין לא שנא בעלי מומין מחיים זכי בהו: **אלא לאו בתם.** וקא מחייב לכופר [ו](בבכור) קרבן שבועה אלמא ממונא דכהן הוא [מ] [ד"ם](ובבכור):

אימא סיפא את דמם תזרוק על המזבח. אסיפא דקרא קאמר: **בבכור** נאמר לא תפדה. לעולם הוא בקדושתו לענין דאינו נמכר באיטליז ואין נשקל בליטרא: **ובמאי** אילימא בבעל מום היינו בהמתה. ואם תאמר לימא דאתיא כרבנן דאמרי דלאו ממוניה הוא [מא] וי"ל דעיקר הקושיא אינה אלא ממעשר דלכ"ע בעל מום ממוניה הוא. הרמ"ה:

אילימא בזמן הזה והא דומיא דשלמים קתני. ובפ"ק דב"ק (דף יב:) פרש"י דבזמן בית המקדש איירי דהא קרא בשבועת הפקדון איירי בזמן בית המקדש הוא דמחייבין ליה אשם ונראה דמש"ה נקט הכא דומיא דשלמים ולא רצה לומר כדפרש"י בב"ק (שם) משום דבלאו הכי צריך לומר דומיא דשלמים כדי להוכיח דבתם איירי ולא בבעל מום כדאמרינן בסמוך:

מסורת הש"ס

א) לעיל ה: ב"ק יב. בכורות לב. [לא:], ב) יבמות נט. [גיטין מב: ע"ש], ג) [במשנה דיבמות איתא ושחררו זה את זה אלא משום מסקנת רבא שם ק ע"א איתא כופין ומשחררין זה את זה נקט רב משרשיא המשנה בכך ליתא משחררין אלא ועמ"ש בגיטין מב ע"ב על הגליון], ד) רש"ק ס"מ דוכי כהו וגי' ל"ק והכי הוא דלא מזבני ודאי מזבני לעולם כו'. ה) סנהדרין קיב: ע"ש, ו) סנהדרין ב., ז) ל"ל מבהמתה, ח) בכורות לא. לג: כילה כח. לקמן לא. כד. חולין קלג., ט) רש"ק מ"י, י) ב"ק יג: קדושין נג: ב"ב קנג: זבחים קיד. בכורות נג., כ) פ"א דושה. ל) [סנהדרין קיא.], מ) פ"א ל"ג. נ) ל"ק, ס) ל"ק מ"י,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ל"א אי בזמן הזה: (ב) שם והכי הוא דלא מזבני אבל מזבני ודאי לעולם וכו' נמי ירעו אנן לא מציט: (ג) רש"י ד"ה אלא לאו וכו' אבל הני דאי לחד דודאי הוי יהבינן בכורם לאקריביה תו לא אכלי מיניה דבכור תם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הגדילו עד את זה. נ"ל ל"ג דהא אוכלין וחולקין איירי בלא שחררו וכ"ה במתני' שם להדיא ואף בכורן ירעו יכול להיות בלא שחררו: [ב] שם תיפוק כו'. נ"ב רש"י שמים ל"א אלא פשיטא בתם וממעט לה מתורת בהמתה אלמא ממונא דכהן הוא לעולם כו': [ג] רש"י ד"ה שפיר. והא ממעט. נ"ל וממעט: [ד] ד"ה אלא. ובבכור. ל"ג:

רבינו גרשום

(אם) בבכור נאמר בו לא תפדה ונמכר הוא. דכהן מוכר אותו דהא לא כתיב ביה לא לא יזכר ולא לא יגאל: לעולם בזמן שבית המקדש קיים. ודקא קשיא לך מי איכא ואת דמם תזרוק לעולם בבעל מום עסקי' ובזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא רישיה דקרא דכתיב לא תפדה ואמרינן דנמכר הוא בבעל מום דתניא יסיפיה ואת דמם תזרוק בתם קמיירי: הגדילו התערובות הרי אוכלין בתרומה ממה נפשך דכל חד אמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי אם עבד כהן אני הרי מותר בתרומה: ונוטלין חלק אחד על הגורן דחד הוי כהן לתור.] ותני עלה דההוא בכורות של אלו תערובות אינן רשאין למוכרן דאין רשאי לבכור בכור אלא כהן ודאי אלא ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים דאע"ג דחד מנייהו לא הוי כהן מצי למיכליה דהא לא אסור בכור למיכליה במומו לישראל ולא כהן דעלמ' מצי למיפקיה מדידהו דכל חד וחד מצי אמר ליה אייתי ראיה דלאו כהן אנא ושקליה: אי בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו. כלומר הא כל בכורות דכולי עלמא נמי מומין בעינן דלא כהאכלי אלא במומיהן: אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים מיירי ואי אמרה בשלמא דבכורות דעלמ' דכהנים גמורין אית לכהן זכייה בגויה דמצי מזבין ליה שפיר היינו דאיכא בין כהנים ודאין דידן להני תערובות דידהו דאינהו לא מצי מזבין לבכור דידיה אלא ירעה עד שיסתאב אלא אי אמרת דכהנים לית להו זכייה בגויה למזבניה דלא הוי דידהו אלא דמזבח כל שכן הני ספקות נינהו דלית להו זכייה בגויה: כלל כלל וליתי גזבר ולישקליה ולקרביה למזבח: לעולם בזמן הזה (עסקי' והא) דאמרת דידן נמי בעי מומין איכא בין דידן לדידהו דבכורות דידן יהבינן לכהן אבל אינהו [מצין] מדחי לכהן. בלישנא אחרינא מפרש שפי': [בהמתה דכתיב בעיר הנדחה דכתיב החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה פרט לבהמת בכור ומעשר שיש בה שיש לגבוה חלק בהם]: אם בבכור בעל מום. היינו בהמתה דפסול חלק של גבוה למזבח [ואי אמרת לית ליה לכהן זכייה בגויה ולא מצי מזבין ליה משום חלק של גבוה] למה לי בהמתה. למעוטי לבכור ומעשר תיפוק לי בכור ומעשר נמי משללה ולא שלל שמים. אלא מדאיצטריך בהמתה לבכור ש"מ דאית ליה זכייה בגויה והכי קאמר בהמתה המיוחד לה שאין בה לגבוה כלום ושרפת פרט לבהמת בכור וקשיא לרב נחמן: לעולם בבעל מום. ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי שנאכל בתורת בהמתה. בחולין ושרפת יצא בכור ומעשר כדתנן כו': לרבות קדשים קלים שהן ממונו. שיש בהן לגבוה ולעמיתו ומביא עליהן קרבן אשם מעילה: בן עזאי אומר לרבות שלמים. מאי ממעט בן עזאי ממעט מעשר הואיל ואינו נמכר לא חשיב ממונו: אבא יוסי בן דוסאי אומר. לא ריבה בן עזאי אלא בכור בלבד הואיל ונמכר תמים חי הוי ממונו [והא מפורש בבבא קמא בפרק ראשון]:

עין משפט
נר מצוה

סמ א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה יו טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' ח ופסק שהוא ספק כהן:

ע ב מיי' פ"ד מהל' ע"ז הלכה יג:

עא ג מיי' שם הל"ג:

עב ד מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"ג [טוש"ע יו"ד סימן שו סעיף ו]:

◆

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: במדבר יח יז
2. הַכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב: דברים יג טז
3. וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד: דברים יג יז
4. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא

◆

שיטה מקובצת

א] ובמאי עסקינן אילימ': ב] תקטיר' ואי בבעל מום כו': ג] אלא בתם. תימה א"כ אמאי איצטרי' לא תפדה פשיטא דלא אשכחן פדיון בתמימים ולמסקנא דמוקי ליה בבעל מום הוי מצי למיפרך ולטעמיך לא תפדה למה לי. תוס': ד] אית ליה (אות ו' נמחק) לכהן זכיה בגויה. גליון ק"ק לרבא מאי מספקא ליה פשיטא דקרא בתרוייהו משתעי דמקרא ובשרם יהיה לך נפקא בפ' ב"ש תם ובעל מום: ה] שפחתה. ס"א הרי אלו אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד על הגורן ותני עלה בכורן כו' וכן גריס הרנמ"ה ועיין ביבמות (דף צט ע"א): ו] חלק אחד בגורן ובכורן ירעו עד שיסתאבו. גליון י"מ עד שנה אבל משנה ואילך עובר בבל תאחר כדאמר בראש השנה (דף ה) דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה וי"מ דוקא בבכור ודאי אבל בבכור תערובות ליכא בל תאחר אם ממתין עד שיאכל הוא עצמו. תוס': ז] במומן לבעלים במאי עסקינן כו' כ"ש דידן מדידהו דידן: ח] אית ליה לכהן: ט] עי' בהשמטות בסוף המסכת: י] דידן מדידהו אנן: יא] מקצת כהונה מפקע ליה מכהנים מתיבת ל"א עד תיבה מיתיבי ר"ש אומר בס"א אינו: יב] ל"א אילימא בזמן: יג] בתמין והלין הוא דלא מצי מזבני הא כהנים ודאין מזבנין לעולם: יד] ירעו אנן לא: טו] לכהן אנא כהן: טז] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יז] היינו בהמתה אשאינן נאכלין בתורת בהמתה פי' אינם נמכרים באיטליז ואינם נשקלים בליטרא ויפ"ג כדקתני כל פסולי המוקדשים נמכרים באיטליז ונשקלים בליטר' כו' ופירושא בעלמא. תוס': יח] לי בהמתה תיפוק: יט] בהמתה. בבכורות (דף כא ע"ב ודף לא ע"א בתוס'): כ] ומעשר שאינן נאכלין בתורת בהמתה: כא] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כב] בלבד אימתי אילימא תיבות במאי עסקינן נמחק: כג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כד] הוא ויאכל בקדושה וזו היא הקדושה: כה] ואין ידוע: כו] אין נותנין עד שיבא: כז] ובכורן דהני תערובות תיבות של ל"ש: כח] תיבות זכי להו ל"ש: כט] כדאמרי' בפ' שני דבכורות לא: ל] משום דשאר כהן: לא] חד ראוי וחד אינו ראוי אי הוי יהביה בוכרא דידהו לאקרובי: לב] ליה לכהן זכיה. לג] מחיים הס"ד ומה"ד אנן יהבינן להו כו': לד] דלא נפקא משללה: לה] הוא דלא יכול אות ו' נמחק: לו] שהפקיד כהן בכורו: לז] שלמים לאו ממונו הוא הואיל וחיילא עלייהו קדושה כל כך שטעונין: לח] מה"ד ואי בבעל מום כו' קא מרבי דממונו הוא דאין כו' ובשלמא בבכור לגבי כהן: לט] גבוה קא זכי: מ] תיבת ובבכור נמחק: מא] הוא וי"ל דמשמע ליה דאתיא אפי' כרבי יוסי הגלילי והר"ם פי' ראתיא אפי' כרבנן ועיקר כו':

א) מחיצות שאינן נאכלין עד קוה"ד שייך לאות כ' אחר תיבת ומעשר

מוסף רש"י

בבכור נאמר לא תפדה. אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה וגו', ומשמע בבעלים אין פודין אותו (בכורות לא:). שאין הבעלים יכולין לפדותו ולגאלו בו מכת חולין, כגון ביזה ועבודה (לעיל ה.). פדיון הוא דלית ליה דליפוק מקדושת בכור למכור באיטליז ולשקול בליטרא (ב"ק יג.). **ונמכר הוא.** לאחרים משיגיע ליד כהן (בכורות שם). [illegible]

שלוקחין הרבה ומוכר ביוקר, **ונשקלין בליטרא.** כדרך שהקצבין מוכרין בשר חולין (בכורות שם). **שהנאתן לבעלים.** בכור ומעשר אם נמכרין ביוקר הנאתן לבעלים, בכור שנותנו לכהן ומוכר הבשר לכל מי שירצה, דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן נוטל דמיו, ולכהן קרי בעלים של בכור, ומעשר הבעלים מכרתו ביוקר לבעלי ישראל הוא, ומשום הנאת הדיוטות לא מזלזלין בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למוכרו באיטליז [illegible]